

colligantur. Si quae igitur societates eiusmodi inter se sint, de his ita est sentiendum.

I. Duae vel plures eiusmodi societates natura distinctae fingi nequeunt, quae sint *absolute* supremae. Dico absolute supremae, quae sub omni respectu tales sunt, quaeque opponuntur iis, quae dicuntur *in suo tantum ordine* supremae, quae scilicet sub aliquo tantum respectu, idest relate ad ceteras minores societates, quae in suo ordine continentur, supremae sunt, cum tamen relate ad alias societates, quae ad alium ordinem pertinent, inferiores esse possint, prout ordo ille superior sit.

Iam vero duas societates natura distinctas, penitusque inter se extraneas, quae absolute supremae sint, fingi non posse, manifestum est. Etenim natura et excellentia societatum ab earum fine pendet. Atqui inter homines duo fines absolute supremi fingi nequeunt (*). Ergo ne duae quidem societates etc. Quapropter exemplum duarum eiusmodi societatum, quae inter se penitus extraneae sint, inter eas tantum societates haberi potest, quae uno eodemque ordine continentur, quique simul eiusmodi sit, ut admittat diversos hominum coetus eidem fini seorsim insistere: cuiusmodi est ordo politicus, cuius est temporalem felicitatem quaerere, ita tamen, ut admittat plures hominum coetus, id est plures nationes inter se independentes eidem fini seorsim insistere.

II. *In statu concordiae* societatibus extraneis mutuum ius est, ne altera alteri impedimentum ferat: quandoquidem impedimentum sine ratione sufficiente esset ex eo ipso, quod in statu concordiae res est. Auxilium autem invicem sibi ferre stricto iure non tenentur; quia, utpote extraneae, nullo invicem nexu obligantur; nisi tamen charitatis causa id iubeat, quatenus omnes universalis hominum societatis membra sunt.

III. *In statu conflictus* pro communi utriusque societatis bono atque utilitate dirimenda lis est, nisi forte maioris cuiuspiam societatis bonum aliud exigat; ex. gr. bonum universalis hominum societatis, quae utpote societas maior, vincat necesse est (32).

(*) Cf. Taparelli Saggio teoretico di Diritto Naturale n. 6. et seqq.

IV. Si iura dubia sint, communi concordia controversia finienda est; sin minus bello.

V. Fieri potest, ut duae inter se confligant societates ordine supremae, eademque invicem extraneae, quarum altera *illegitima* sit, cum tamen *legitimam* se existimet. Eo in casu ab altera, quae vere legitima est, ea iure spernetur; ipsa autem eatenus adversus legitimam societatem praetensa sua iura experietur, quatenus in bona fide maneat.

39. Quod attinet ad *extraneos ex parte*, ii sane ita comparati sunt, ut participes sint conditionis tum eorum, qui *membra* sunt societatis, tum eorum, qui a societate sunt *extranei*. Ergo qua ex parte conditionem habent *membro- rum*, iisdem eorum legibus subiiciantur necesse est, eoque pertinent ea, quae dicta sunt toto articulo primo. Qua vero ex parte sunt *extranei*, eorundem conditionem ac leges sequantur oportet. Quapropter in eorum controversiis definiendis, circumstantiae particularis casus, qui proponitur, inspiciendae sunt, ex iisque decernendum, utrum legibus extraneorum, an eorum, qui membra sunt societatis, sint iudicandi.

SECTIO II.

DE ECCLESIAE NATURA, DEQUE POTESTATE, QVAE EXINDE
EI COMPETIT.

40. *Syllogismi*, quo totum systema potestatis Ecclesiae concludere aggressi sumus, quatenus *ex primo* eius fonte, idest ex ipsa Ecclesiae natura eadem eruitur, *propositionem maiorem* exposuimus, iuribus nempe expositis, quae *perfecta* quaelibet societas habet primum in suos, deinceps in extraneos. Qua sane in propositione nisi plene nobis Regalists consentiant, malo eorum fiet. Hoc enim subrito, vel imminuto fundamento, civilis quidem societatis potestas, quam illi exaggerant, subruetur, aut minuetur; quandoquidem aliud, cui innitatur, non habet; potestas autem Ecclesiae mole sua stabit, voluntati scilicet subnixi divini institutoris sui Christi Dei, quo veluti ex altero fonte, primoque longe nobiliore ac firmiore ipsa dimanat. Concedant igitur

adversarii necesse est quidquid haecenus affirmatum, ac demonstratum est de iuribus societatis perfectae, sive erga suos, sive erga extraneos pro diverso gradu, quem erga illos tenet: officii vero nostri unum hoc modo erit, ut 1°. demonstremus Ecclesiam Christi esse societatem perfectam, 2°. aperiamus, quem gradum erga alias societates tenet: quae tamen duo antequam doceantur, ipsius Ecclesiae notio, ex qua illa tamquam corollaria dimanare debent, praemittenda est.

41. Porro Ecclesiam Christi esse societatem ab ipso Christo Deo ita institutam, ut proprius eiusdem finis sit adeptio vitae aeternae, atque ita proprius, ut extra eam acquiri illa nullatenus possit, res est inter catholicos divina fide certissima. Quapropter hoc etiam, si catholici esse velint, concedendum a Regalisticis est; quod si negent, omnis cum iis abrumpenda esset disputatio; quandoquidem disputari de iuribus cuiuslibet societatis nequit, nisi prius eiusdem natura et praecognita sit, et extra controversiam posita. Essent igitur eo in casu disputationis incapaces: in censu autem habendi essent haeticorum, vel infidelium, quibuscum nulla cum Ecclesia relatio est, nisi quam aut rebelles, aut hostes habent. Si vero catholici sint, quemadmodum de se praedicant, praedictam Ecclesiae notionem admittant necesse est: ea vero admissa, duo haec sponte sequi, 1°. Ecclesiam Christi esse societatem perfectam, 2°. relate ad alias esse societatem gradu superiorem atque omnino supremam, protinus videbimus.

ARTICULUS PRIMUS

Ecclesia Christi societas est perfecta.

42. Societatem perfectam eam esse diximus, quae est in se completa, adeoque media ad suum finem obtinendum sufficientia in semetipsa habet (6, *ibique nota*). Habet autem non modo cui *realiter*, verum etiam cui *virtualiter* eadem insunt; ita scilicet ut ab alia societate ea repetere proprio iure possit, neque illa facultatem habeat aut ea negandi, aut suo iudicio rem dirimendi. Contra si qua societas neque *realiter*, neque *virtualiter* media ad finem ob-

tinendum necessaria in se habeat, sed in eorum oeconomia ab alia societate pendere cogatur, cui integrum sit ea negare, vel saltem iudicare, utrum praestari debeant, nec ne, ea profecto *imperfecta* dicenda est. Iam vero quae *perfecta* dicenda sit quaeve *imperfecta*, id duplici ex capite patere potest, vel ex *eius natura*, vel ex *voluntate eius institutoris*, in cuius scilicet potestate fuerit, eandem perfectam constituere; utroque autem sub respectu Ecclesiam Christi societatem perfectam habendam esse, protinus manifestum fiet.

43. Prop. 1^a. Ecclesia Christi est societas perfecta natura sua.

Prob. Quae societas natura *suprema* est, neque ad aliam societatem ordinatur, ea natura sua est *perfecta*, omniaque proinde media ad finem consequendum necessaria habere in semetipsa debet. Atqui Ecclesia est societas natura *suprema*, neque ad aliam societatem ordinatur. Ergo etc.

a) Prob. maior quoad utramque partem. Quoad primam Absurdum est, societatem *supremam* alteri *subesse*, ab eaque pendere. Atqui ita esset, si media sufficientia in se eadem non haberet. Ergo etc.

Quoad alteram partem. Quae ad aliam societatem non ordinatur, non potest in oeconomia mediorum ab alia pendere. Ergo in semetipsa habere ea debet, adeoque esse perfecta.

Prob. ant. Ceterae societates respectu eius, quae ad nullam ordinatur, aut ad eandem ordinatae ipsae sunt, aut nexum cum ea nullum habent. Atqui absurdum est, societatem in oeconomia mediorum pendere ab iis, quae ad semetipsam ordinatae sunt, vel quae nullum cum semetipsa nexum habent. Ergo etc.

b) Prob. min. Societas natura sua *suprema* ea est, cuius finis est *supremus* (7, II). Atqui Ecclesiae finis est *supremus*; quandoquidem eius finis est adeptio vitae aeternae (41). Ergo etc.

Prob. altera pars. Ea societas ad aliam non ordinatur, cuius finis ad alium finem non ordinatur. Atqui Ecclesiae finis ad alium finem non ordinatur; imo ceteri omnes ordinantur ad ipsum; quandoquidem ipse est *ultimus* hominum finis. Ergo etc.

44. Prop. 2^a. Ecclesia est societas perfecta ex voluntate divini sui Institutoris.

Duplici via haec propositio probari potest, vel absurditatem demonstrando propositionis contradictoriae, vel positiva testimonia afferendo eiusmodi divinae voluntatis. Itaque sectiones duas huius propositionis instituere iuvat, quibus seorsim utrumque demonstratur.

Prop. 2^a. sectio 1^a. Absurdum est asserere, divinum Ecclesiae Institutorem noluisse eandem constituere societatem perfectam. Prob. Absurdum est, Christum Deum Ecclesiae suae sufficienter non providisse. Non providisset autem, nisi talem potestatem eidem dedisset, quae media omnia ad finem consequendum sufficientia complecteretur, quod est societatem perfectam constituisse. Ergo etc.

Prob. min. Si media ad finem Ecclesiae consequendum penderent ab alia societate, idest a societate civili, 1°. recta Ecclesiae administratio fere precaria esset; 2°. eiusdem unitas pro varietate consiliorum variarum societatum civilium in perpetuo discrimine versaretur; 3°. per tria priora secula, hodieque etiam in regionibus infidelium Ecclesia ipsa suis hostibus fuisset dedita. Atqui id profecto est, non bene eidem providisse. Ergo, nisi Christus Ecclesiam suam constitueret societatem perfectam, non bene eidem providisset.

45. Prop. 2^a. sectio 2^a. Constat ex positivis testimoniis, Christum Ecclesiam suam constituisse societatem perfectam.

a) Prob. 1. Ex Ss. Litteris. Constat ex iisdem, Christum constituisse in Ecclesia magistratus proprios, eisque dedisse potestatem plenam et perfectam, verbisque expressam amplissimis. Ita scilicet ait Petro Vicario suo, supremoque Ecclesiae capiti *Matth. XVI. 18. et 19: Tu es Petrus, et super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalent adversus eam: Et tibi dabo claves regni coelorum: Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis.* Nota praesertim illud quodcumque; et commata illa erit ligatum et in coelis; erit solutum et in coelis: quorum primum formulam continet potestatis omnino amplissimae, omniaque media ad finem consequendum necessaria certissime complectentis: altera au-

tem indicant inter potestatem Petri, et potestatem coelestem nullam aliam esse mediam. Ad omnes autem Apostolos similia prorsus verba dicta leguntur a Christo *Matth. XVIII. 18.*

b) Prob. 2. Traditione ac testimoniis Patrum, qui statuunt 1°. Plenitudinem principatus ac potestatis ad Ecclesiam regendam in proprio eius magistratu esse, idest in Episcopis. *S. Ign. M. Epist. ad Trall. « Quid aliud est Episcopus, quam is, qui omnem principatum, ac potestatem in Ecclesia obtinet? »* 2°. Verum imperium, et civili quidem non modo praestantius, verum etiam perfectius in Ecclesia esse. *S. Greg. Naz. Orat. 17. ad Theodos. « Te quoque, Imperator, imperio meo et throno lex Christiana subiicit. Imperium enim et nos quoque Episcopi gerimus: addo etiam praestantius et perfectius. »* 3°. Praeter Magistratus Ecclesiae proprios neminem prorsus in Ecclesia quidquam posse, licet ille Rex, aut Imperator sit. *S. Io. Damas. Or. 1. et 2. de Imag. ibi « Ne tentes, Imperator, ecclesiasticum statum dissolvere. Ait enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores et Doctores: non autem dixit Reges. »* Eademque repetit *S. Theodorus Studita*, referente Teocteristo in vita *S. Nicetae Cap. 5.* apud *Bolland. die 3. April. 4°.* Subesse imo Ecclesiae in iis, quae pertinent ad eius finem assequendum, etiam supremos societatis civilis magistratus, dummodo ex grege Christi sint; sique hanc subiectionem excutere aliquando tentaverint, id per summam iniuriam facere. *Lucifer Calarit. Lib. 1. pro Athanasio ad Constantium Imperat. « Sed dicis, isto in loco (Deut. XVII. 9.) Deo devotissimus Moyses quomodo Sacerdotum fecit mentionem, sic et Iudicis. Proba te super nos factum iudicem, proba ad hoc te constitutum Imperatorem, ut nos armis tuis ad omnem implendam voluntatem amici tui Diaboli perduceres. Cum probare non possis, quia praeceptum sit tibi non solum non dominari Episcopis, sed et ita eorum obedire statutis, ut si subvertere eorum decreta tentaveris, si fueris in superbia comprehensus, morte mori iussus sis, quo modo dicere poteris, iudicare te posse de Episcopis, quibus nisi obedieris, iam quantum apud Deum, mortis poena fueris mulctatus? »* De qua Lu-

ciferi Calaritani doctrina haec pro Ecclesiae libertate contra Constantium Imperatorem scribentis animadvertendum est, eam ab omnibus eius aetatis Patribus, atque ab aliis deinceps vehementissime esse commendatam: qua de re audisse sufficiat S. Athanasium ita ad eundem Luciferum scribentem: « *Accepimus epistolas et libros religiosissimae ac sanctissimae animae tuae in quibus perspeximus imaginem Apostolicam... magisterium veritatis... doctrinam verae fidei;... traditionem integram Patrum nostrorum, regulam rectam Ecclesiastici ordinis... Videris esse templum Salvatoris, qui in te habitans haec ipsa per te loquitur... Crede mihi, Lucifer, non tu solus haec locutus es, sed Spiritus Sanctus tecum etc.* » Eadem autem haec doctrina et universim et perpetuo ab omnibus Ss. Patribus, ceu tradita ab ipsis Ecclesiae primordiis, proponitur; inter quos memorandus praesertim est S. Athanas. *Epist. ad Monach.*, ubi et eius, et Hosii, et Summorum Pontificum *Liberii* ac *Iulii* et aliorum etiam habes testimonia; tum ceteri, quorum plurimi collecti sunt a cl. Roskovany in suo opere inscripto *Monum. Cathol. pro independ. Potest. Eccles.* quibus addere iuvat extra Patrum seriem eiusmodi virum, cuius quidem magis interfuisset aliter loqui, nisi catholicam veritatem perspectam habuisset. Ipse est Francorum Rex Ludovicus VII, qui de Friderico I. Imperatore Ecclesiae potestati reluctantem ita sapientissime ad Evangelii sensum scripsit, quemadmodum videre est apud Baronium Ann. 1162. n. 10. « *An ignorat praedictus Imperator, quod Dominus noster Iesus Christus, cum esset in terris, B. Petro, et per eum universis successoribus eius oves suas pascendas commisit? Nonne audivit in Evangelio ab eodem Dei Filio eidem Principi Apostolorum esse dictum « Simon diligis me? Pasce oves meas? » Nu quid sunt hic Francorum Reges, vel aliqui Praelati excepti? »* Quam quidem doctrinae professionem iam antea alii Reges, atque Imperatores piissime fecerant, ex quorum testimoniis notissima haec sunt, *Constantini M.* apud S. Optatum, *Valentiniani I.* apud Sozomenum, *Honorii* in eius epistola ad Arcadium fratrem in caussa S. Io. Chrysostomi, *Valentiniani III.* in Novella de Episcoporum Ordinationibus in Codice Theodosiano, *Theodosii iunioris*

ad synodum Ephesinam, *Theodorici*, licet hominis haeretici, in IV. Syn. Rom. sub Symmacho Papa, *Iustiniani* in Nov. 83. C. 1., *Caroli M.* Can. In memoriam Dist. 19, *Basilii Macedonis* Act. ult. Conc. Constant. IV. an. 869 etc.

c) *Prob. 3.* Definitionibus ecclesiasticis, quas quidem, si catholici sint, detrectare nequeunt Regalistsae, et ex quibus 1°. memoranda est Constitutio dogmatica Io. XXII edita X. kal. Nov. anno 1327. adversus Marsilium Patavinum, quae incipit *Licet*, legique potest haud *Raynaldum Continuatore* *Baronii* an. 1327. n. 27. et seqq. Ibi in genere defenditur independentia Ecclesiae a potestate imperatoria, quod est asserere Ecclesiae qualitatem societatis perfectae; in specie autem Ecclesiae ipsi tribuitur, quod maxime proprium est societatis perfectae, ius potestatis coactivae etiam quoad inferendam vim materiale; Marsilius autem, qui haec ipsa negabat, damnatur eam ob rem ut haereticus. 2°. Memoranda est *Bulla Coenae*, quae tot habet auctores et confirmatores, quot sunt summi Pontifices saltem a Martino V, et cuius firmitati nihil detractum est per cessationem confirmationis eiusdem qualibet feria V. in Coena Domini, multoque minus per declamationes Pseudo-catholicorum (*). Imo quoad doctrinam, de qua nunc agimus, nullo unquam tempore detrahi eidem poterit, cum Ecclesiae doctrina sit immutabilis: quandoquidem independentia Ecclesiae a potestate civili, de qua ibidem agitur, ad doctrinam certissime pertinet. 3°. Memorandae sunt Constitutiones omnes Pontificum Romanorum adversus *Placitum regium*, in quibus eadem Ecclesiae independentia, ut doctrina catholica, gravissime asseritur: quarum quidem constitutionum non paucas collegi in Dissertatione de *Placito regio*: haec autem satis sit memorasse Clementis XI. *Const. Nova semper* 29. Nov. 1714, et *Const. Accepimus* 11. Ianuar. 1715, tum Clem. XIII. *Const. Alias ad Apostolatus* 30. Ianuar. 1760, denique Pii IX. *Const. Probe nostis* 9. Maii 1853 (**).

(*) Cf. *Zacaria Dissert. inscripta* « Comandi chi può ecc. » num. VI. et seqq. collatis numeris praecedentibus.

(**) Cf. *Bellarmin. Tract. de Eccl. Lib. De Laicis cap. 17; Suarez De Legib. Lib. IV. cap. 1, et 8, et Defens. Fid. Lib. III. cap. 6. et seqq. Zacaria Dissert. inscripta* « Rendete a Cesare ecc. »

46. *Ob.* 1. ex ratione ac iure sociali contra primum fontem probationis. Potestas, quae ad omnia media sufficientia extendatur, asseri Ecclesiae non potest, quin frequens cum societate civili oriatur conflictus: id autem sine magna perturbatione fieri nequit: unde illud axioma *status in statu repugnat*. Ergo etc.

a) R. 1°. Si quid valeret argumentum, valeret ad expoliandam societatem civilem potestate sua, quia absurdum est rationem magis haberi felicitatis temporalis, quae est finis societatis civilis, quam vitae aeternae, quae est finis Ecclesiae.

b) R. 2°. *Conc. mai.* triplici tamen addita conditione: 1°. ut vox illa *frequens* non exaggeretur; 2°. ut non imponatur systemati, quod vitium sit hominum; 3°. ut ad homines quod spectat, magistratui ecclesiastico non imponatur, quod imo sit vitium magistratus civilis; siquidem antiquissima experientia ab ipsa s. Ambrosii aetate perspectum est, *cupidiores esse Imperatores sacerdotio, quam Sacerdotes imperio*. S. Ambrosius *Epist. ad Soror.*

Ad minorem autem *nego*, addita protinus ratio. Ratio est, quia *perturbatio* ibi tantum esse potest, ubi nulla est ratio *ordinis*, idest si coexistentes societates non modo inter se distinctae sint, verum etiam plane disiunctae, nulloque pacto inter se coordinatae. At Ecclesia, civilisque societas coordinatae inter se sunt, ita ut civilis societas, ceu mox videbimus, sit Ecclesiae subordinata, quemadmodum vita temporalis est subordinata vitae aeternae. Quapropter, si qui oriantur conflictus, ita omnia determinata sunt, ut nulla possit, nisi ex hominum vitio, perturbatio exoriri. Praesto enim sunt a iure ipso naturali regulae, quibus et modus et iudex designatur ad eiusmodi controversiam, quae inter societatem maiorem ac minorem orta sit, facillime definiendam (34 et seqq.).

c) Ad confirmationem minoris, idest ad praetensum axioma « *Status in statu repugnat* ».

R. praemissa dictionis *status in statu* declaratione, qua indicantur duae societates iisdem membris coalescentes, quarum utraque *perfecta* sit. Qua posita declaratione, *distinquo*. Status in statu repugnat circa eundem finem *conc.*, circa

finem diversum *subdist.* si agatur de finibus oppositis absolute *conc.* si de oppositis per accidens *iterum dist.* si nullo modo sint coordinati, *transeat*, si sint coordinati, *nego*. Iam vero haec omnia manifesta sunt: 1°. Ecclesiam non eundem finem habere, ac Societas civilis, sed plane diversum; 2°. Earundem fines non esse inter se oppositos, sed mirifice semetipsos adiuvere. Cf. S. Augustinum *Epistola 5. alias 138. ad Marcellin.*, et inter Protestantes *Leibnitz Epist. censoria contra Puffendorf.* §. 6; et inter Catholicos *Nonnotte Dictionnaire Philosophique sur la Religion verbo Christianisme Artie. VII.*; 3°. Eisdem utriusque fines inter se esse coordinatos, ita ut finis societatis civilis Ecclesiae fini subordinatus sit (*).

47. *Ob.* 2. Plena iurisdictio, quantam oportet esse in societate perfecta, complectitur iura, ut aiunt, *Maiestatica*, et exigit *territorium*, in quo exerceantur. Atqui Ecclesia 1° non habet territorium; 2° non habet iura maiestatica, tum quia est societas spiritualis, proindeque media tantum spiritualia adhibere debet, temporalibus autem abstinere iuxta monitum 2. *Tim. II.* 4; tum quia ex praecepto Institutoris Divini ab omni dominatu debet abhorre *Luc. XXII.* 25. 26; tum quia libertas in fine spirituali persequendo ex dogmate ipso christiano servanda est; unde arma et potestas Magistratus ecclesiastici non nisi in exhortationibus, in lacrimis, in patientia esse debent 2. *Tim. IV.* 2, 5: cui loco consonat Ambrosius *Serm. contra Auxent.* ubi ait: « *Dolere potero, potero flere... Talia enim munimenta sunt sacerdotis: aliter nec debeo, nec possum resistere.* » Et Io. Chrys. *Hom. IV. in illud Isaiae: Vidi Dominum*, ubi haec habet: « *Sacerdotis est tantum arguere et audacter et libere admonere; non movere arma, non clypeos usurpare, non vibrare lanceam, neque arcum tendere, nec iacula mittere, sed arguere tantum, et constantiam ostendere* », denique omnes Ecclesiastici Doctores, qui saltem ius gladii Ecclesiae abnuunt. Ergo etc.

(*) Cf. hac de re Reclamationem Sedis Apostolicae ad Maximilianum Bavariae Ducem an. 1803. §. Denique praetereunda apud Roskovany *Monum. Cathol. Tom. III. pag. 649.*

R. Praemittens, 1°. voce *Maiestas* (unde iura Maiestatica) intelligi a nobis *imperium*, idest complexionem iurium, quae ad perfectam potestatem pertinent; 2°. voce *Territorium* intelligi heic locum, ubi societas aliqua veluti activae servitutis ius habet exercendi iurisdictionem suam, etiamsi civile illius dominium ad alios pertineat (*cf. quae dicta sunt num. 35. I. c. verbo Resp. 2°*): quibus rebus praemissis, *conc. mai.* quoad utramque partem: ad minorem autem ita singillatim respondeo.

a) Ad 1^m, idest Ecclesiam non habere territorium, eo scilicet sensu, qui mox indicatus est, et de quo heic agitur, *nego*. Ius enim exercendae iurisdictionis ineluctabile est corollarium *legitimae* imo *necessariae* existentiae Ecclesiae, quandoquidem obligatio eius fines assequendi omnes obstringit. Posita autem legitima, multo magis necessaria existentia huiusmodi societatis, quae, ut supra probatum est, et natura sua, et voluntate Divini sui Institutoris independens est et perfecta, carere amplius non potest iis omnibus, quae sint necessaria suae conservationi, cuiusmodi praesertim est ius exercendae iurisdictionis (*cf. totum articulum 1^m Sect. 1^{ae}*). Ergo quemadmodum territorium pertinet ad magistratus civiles, ut temporalem curent suae societatis finem, ita quoque pertinet ad Ecclesiam, ut finem suum, qui est supremus, et cui temporalis subordinatus esse debet, persequatur. Cum autem eo Ecclesiae fine nemo hominum sit, qui non adstringatur, ideoque Ecclesia sit societas natura atque institutione sua *catholica*, hinc totus terrarum orbis est territorium Ecclesiae iuxta ipsam divinam voluntatem expressam *Matth. XVI. 13. 16.* confirmatam *Act. V. 29*, et alibi. Unde merito S. Bernardus ad Eugenium III. Summum Pontificem *de Consider. L. III. c. 1.* ait: « *Orbe exeundum est ei, qui forte volet explorare, quae non ad tuam pertinent curam* ». Atque huc pertinet decretum Congregationis S. Officii anno 1644, approbante Innocentio X, editum, quo decreto *schismatica*, et *haeretica* dicta est propositio, qua affirmatum fuerat, Summos Pontifices, cum suas constitutiones in ea loca mittunt, quae temporali aliorum Principum ditioni subiecta sunt, *in territorio alieno* legem ferre:

quam propositionem iterum reprobavit et damnavit Clemens XI. *Const. Accepimus 11. Ian. 1715* (*).

b) Ad 2^m, idest Ecclesiam non habere *iura maiestatica* eo scilicet sensu, qui supra explicatus est, *nego*: quia videlicet Ecclesia, ut mox probavimus, est societas perfecta, adeoque iurium complexio ad eam pertinet, quae propria est societatis perfectae, quae ipsa sunt, ut monuimus, *iura maiestatica*.

Ad probationes autem, quae adductae sunt, respondeo singillatim.

c) Ad 1^{am} probationem, nimirum Ecclesiam esse *societatem spiritualem*, adeoque *mediis tantum spiritualibus* uti debere, *dist. ant.* quoad utramque partem. Ecclesia est societas spiritualis quoad finem *conc.*, quoad materiam, seu quoad membra, quibus constat, *nego*, siquidem non meris spiritibus, sed hominibus constat. Uti autem debet mediis spiritualibus, idest eiusmodi, quae habeant proportionem ad finem spiritualem obtinendum, *conc.*, quae in se, et natura sua sint tantum spiritualia, *nego*. Qui enim plane non desipiat, novit homines (quorum quippe spiritus coniunctus est corpori) moveri, et corrigi, et coerceri, denique ad finem, licet spiritualem, perducere mediis tantum spiritualibus non posse. Materiam autem, qualitatem, et proportionem *mediorum* a finis necessitate determinandam esse, iam diximus supra (**).

d) Ad 2^{am} probationem, nimirum Ecclesiam abstinere a temporalibus debere iuxta illud *2. Tim. II. 4. Nemo militans* etc. *dist.* Abstinere debet a temporalibus, quae eam removeant a proprio fine *conc.* quae sint media ad finem *nego*. Qua quidem distinctione ipse textus Apostoli explicandus esset, si esset ad rem. Quod autem non sit ad rem, videri id potest apud Theologos (**).

e) Ad 3^{am} probationem, nimirum ab omni dominatu Ecclesiae abhorrendum esse iuxta textum *Luc. XXII, 25, 26, dist.* Ecclesiae abhorrendum est ab omni *dominatu*, qua-

(*) *Cf. Reclam. Sed. Apost. ad Maximilianum Bavariae Ducem mox citatum apud Roskovány l. cit. pag. 637 §. Sed lamen.*

(**) *Cf. Taparelli Saggio teoretico di Diritto Naturale §. 1432.*

(***) *Cf. Bellarm. de Rom. Pont. Lib. V. Cap. X. §. Quinto obiciunt.*

(1. (H. Barco))